
У світі художнього перекладу

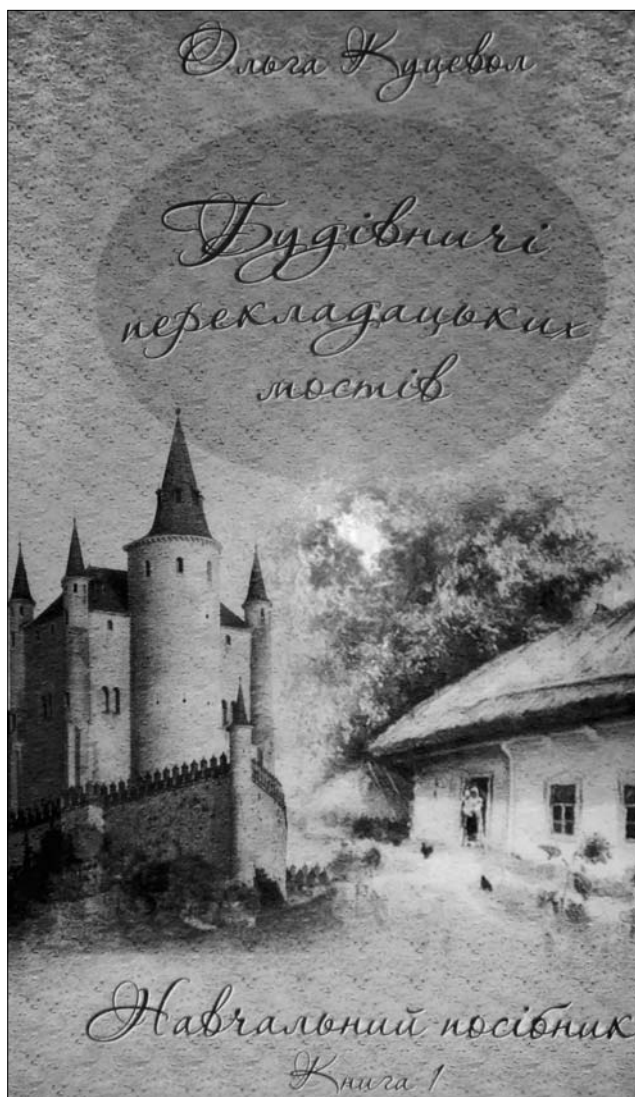
Рецензія на навчальний посібник

"Будівничі перекладацьких мостів" Ольги Куцевол
(Вінниця : ТОВ "Меркьюрі-Поділля", 2012. — 456 с.)

"Скільки мов ти знаєш, стільки раз ти людина", — ці відомі слова прийшли на думку, коли перегорнула останню сторінку навчального посібника "Будівничі перекладацьких мостів" Ольги Куцевол, присвяченого вивченню творчості звитяжців перекладацької справи в українській літературі ХХ століття. А ще згадалося почуття гордості за українських митців художнього слова, зокрема В. Підмогильного (у свій час працювала над методичними рекомендаціями щодо вивчення його життєвого і творчого шляху в школі), коли дізналася, що він перший переклав один із найвідоміших романів А. Франса "Таїс" на українську мову. Тільки ця робота принесла йому світове визнання. Не перестаю захоплюватися величчю українських майстрів художнього слова, що своєю працею збагачували і збагачують культуру рідного народу, дбали і дбають про "забезпечення єднання нашої національної літератури зі світовим красним письменством", адже, за словами В. Ткаченка, "художній переклад був і залишається одним із найдосконаліших засобів обміну досягненнями і збагачення різних цивілізацій, мов, літератур і культур".

Захоплюємося і творчими здобутками одного з відомих українських учених-методистів Ольги Куцевол, яка невтомно трудиться, щоб познайомити, у першу чергу, своїх студентів із скарбами національної і світової культури.

Виданий нею у 2012 році навчальний посібник містить цінний матеріал про широкий пласт національної культури — творчість українських письменників М. Рильського, М. Зерова, Юрія Клена, Бориса Тена, Г. Кочура, М. Лукаша, Д. Паламарчука, чії переклади ввійшли до золоті скарбниці національної літератури.

Оскільки у вітчизняній культурі пересічний читач мало знає про перекладацьку професію і її здобутки серед українських перекладачів, доктор педагогічних наук, професор Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського Ольга Куцевол, дбаючи про виховання кваліфікованого читача, який би був готовий сприймати й осмислювати явища національної і світової культури, створила теоретико-методичний, логічно структурований навчальний посібник. Переконані: він стане путівником для учнів, студентів, учителів-словесників, викладачів вишів у справі поглибленого вивчення української літератури в контексті світової культури. Адже, як зазначають самі письменники-перекладачі (зокрема академічної школи в українському перекладацтві, якій притаманне всебічне наближення до першотвору), щоб відтворити адекватно колорит першоджерела і "тонкощі чужоземної версифікації", спочатку вивчається творчість письменника, якого будуть перекладати, особливості відповідної історичної епохи, атмосфери, лексики, що дає змогу відчувати "атмосферу, настрої, уподобання й світобачення поета... Далі тривають пошуки природної форми вислову, пересотворення оригіналу засобами рідної мови" (В. Ткаченко).

Організації діалогічної взаємодії учнів чи студентів з художнім твором, забезпеченню роботи "своєрідного каналу для інтелектуального, естетичного, морального й емоційного зв'язку молоді генерації з письменниками минулого та їхньою спадщиною" підпорядковано всі підрозділи навчальної книжки.

Так, тезисно означені автором у передмові шляхи розвитку тисячолітньої складної історії художнього перекладу в Україні можна визначити як теми для глибоких самостійних учнівських і студентських досліджень. На думку вчених, переклад у різні часи відігравав неоднакову роль — він був то "великим будівничим мистецтвом", то мистецтвом "на руїнах" і "вавилонського полону"; виконуючи виховну функцію, "був засобом саморозвитку нації, сприяв розвитку української мови та літератури, збагаченню її поетичного вислову" (М. Москаленко); став одним із небагатьох чинників піднесення нашого письменства на рівень найрозвинутіших літератур світу. "І що найголовніше — переклад, за визначенням І. Франка, слугував справі формування нації [с.6]".

Поглиблювати знання учнів про українських письменників автор пропонує через знайомство з їхньою перекладацькою діяльністю, що розглядається у широкому літературному і культурному контекстах. Цьому присвячені окремі розділи навчального посібника, що змодельовані автором як: урок — літературознавче дослідження перекладницької спадщини Максима Рильського (10 клас), урок-лекція за перекладацькою творчістю Миколи Зерова (11 клас), урок-презентація учнівських проектів за перекладацькою творчістю Юрія Клена (11 клас), урок-подорож за творчістю Бориса Тена (9 клас), урок — заочна екскурсія за творчістю Григорія Кочура (11 клас),

урок-гра-драматизація за творчістю Миколи Лукаша (11 клас), урок — рольова гра за творчістю Дмитра Паламарчука (11 клас).

Цінним є те, що посібник містить ґрунтовно розроблений теоретико-методичний матеріал для організації і проведення зазначених вище форм навчальних занять, обов'язковими складовими яких є: слово вчителя про оцінку перекладацького доробку того чи того письменника, дослідницький практикум, літературознавчий коментар, індивідуальні дослідницькі завдання для учнів профільних філологічних класів, компаративний аналіз, інтерактивні форми навчання, індивідуальні домашні завдання пошуково-дослідницького характеру. У посібнику домінує дослідницький метод вивчення матеріалу, що обумовлено потребами формування творчої особистості, умінь учнів самостійно здобувати знання, соціалізацією випускників.

Надзвичайно цікавими і своєрідними у посібнику є розділи "З перекладацької скриньки", "Поетичне відлуння". В них скрупульозно дібраний ученим-методистом матеріал про перекладацькі премії України, якими вшановується праця перекладачів; афоризми про перекладацьку працю; вірші про перекладацьку справу. Вражає добірка художніх творів із "Поетичного відлуння". Поезія розділу присвячена відомим українським письменникам-перекладачам, особливостям їхніх перекладницьких стилів ("Нам ніде не сором, друзі, представляти / українську школу перекладачів", — Дмитро Білоус) як концентрація-узгальнення найсуттєвішого, що в свою чергу може стати відправною для учнівського дослідження. Коментарі розділу є досить суттєвим довідником для з'ясування предметів мистецького перекладу, відомих імен і явищ світової літератури (кого перекладали і хто перекладав); тлумачення слів і афоризмів, образних висловлювань, що утворюються в перекладних текстах, коли виникають труднощі передачі першоджерела іншою мовою.

Вражає і добірка художньо-документальних джерел із десятого розділу "Постаті українських перекладачів у художньо-документальних джерелах", що налічує 775 найменувань, не враховуючи періодичних та продовжуваних видань, використаних автором у роботі.

Перший в Україні навчальний посібник про скарби українського перекладу "Будівничі перекладацьких мостів" Ольги Куцевол, нове видання із сучасною методологією навчання необхідне усім, хто прагне розширювати свій світоглядний і культурний кругозір, глибоко знати перлини національної і світової літератури.

Ми, як і автор книги, "зичимо всім плідного діалогу з цим посібником", який дає змогу кожному засвоювати надбання вітчизняної і світової культури.

Наталія Логвіненко,
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник
лабораторії літературної освіти
Інституту педагогіки НАПН України